

Socialdepartementet
s.registrator@regeringskansliet.se

SOU 2017:66 Dataskydd inom Socialdepartementets verksamhetsområde – en anpassning till EU:s dataskyddsförordning

Inledning

I och med att dataskyddsförordningen börjar tillämpas utgör den det primära regelverket avseende behandling av personuppgifter. Förordningen skapar goda förutsättningar för en enhetlighet i rättstillämpningen som Pensionsmyndigheten bedömer kommer att kunna vara gynnsam för myndigheternas arbete med digitalisering och framtagandet av gemensamma e-tjänster.

Det mycket stora antal registerförfattningar som reglerar myndigheternas verksamheter medför redan i dagsläget beaktansvärda svårigheter för myndigheterna att hänga med i den explosionsartade tekniska utvecklingen, inte minst när det gäller utvecklingen av en effektiv och samverkande e-förvaltning i medborgarnas tjänst. De tillämpningssvårigheter som det fragmenterade regelverket medför kan inte förväntas minska i och med att förordningen börjar tillämpas, snarast tvärtom.

Pensionsmyndigheten anser att behovet av att göra en sammanhållen och enhetlig översyn av registerförfattningarna kvarstår och blir större i och med förordningen. Pensionsmyndigheten anser att det är olyckligt att de omfattande resurser som lagts ned på att inom i princip samtliga departements politikområden utreda behoven av förändringar av dataskyddsregelverket inte bidragit till ökad enhetlighet mer än den förordningen i sig bidrar med.

När det gäller 114 kap. socialförsäkringsbalken som innehåller bestämmelser om den absoluta merparten av de behandlingar av personuppgifter som Pensionsmyndigheten utför anser vi att det finns starka skäl att ifrågasätta om tidpunkten för tillämpning av förordningen inte medför att bestämmelserna i kapitlet tjänat ut sin roll.

Pensionsmyndigheten anser att det är mer gynnsamt för skyddet av personuppgifter att direkt tillämpa förordningen och att förekomsten av nationell lagstiftning bör begränsas till de fall då sådan är absolut nödvändig, exempelvis då förordningen inte är direkt tillämplig. Till detta kommer att förordningens bestämmelser till största delen ska tillämpas direkt utan ytterligare nationella lagstiftningsåtgärder och att det därför finns stor risk att tillämpning av nationella bestämmelser kan komma i konflikt med EU-rätten.

www.pensionsmyndigheten.se

Bedömning av behovet av 114 kap. socialförsäkringsbalken

Pensionsmyndigheten har efter en översiktlig genomgång av reglerna i 114 kap. socialförsäkringsbalken jämförda med bestämmelserna i förordningen funnit att de flesta bestämmelserna i socialförsäkringsbalken som gäller behandling av personuppgifter inte behövs eftersom behandlingen regleras direkt av förordningen. Det gäller exempelvis 114 kap. 2 §, 29 §, 31 § och 33 §. Andra bestämmelser, såsom 32 §, 34 § och 35 §, reglerar inte behandling av personuppgifter och kan därför flyttas till annan del av socialförsäkringsbalken eller annan föreskrift, förslagsvis myndighetens instruktion.

När det gäller vissa områden anser Pensionsmyndigheten att det är särskilt viktigt att behandlingen av personuppgifter regleras direkt av förordningen, varför bestämmelser som kompletterar eller förändrar förordningens reglering bör upphävas.

Begreppet socialförsäkringsdatabasen

Pensionsmyndigheten anser att begreppet socialförsäkringsdatabasen på sikt bör utmönstras ur lagstiftningen då det enbart är fråga om ett teoretiskt begrepp som betecknar uppgiftsmängder till vilka Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan får ha direktåtkomst. I själva verket består socialförsäkringsdatabasen av en stor mängd personuppgifter som behandlas av båda myndigheterna inom respektive verksamhet. Dessa uppgiftsmängder är inte avgränsade på ett sådant sätt att det finns fog för att tala om en socialförsäkringsdatabas. Regleringen av respektive myndighets personuppgiftsansvar gör att begreppet framstår som än mer missvisande.

Reglering av personuppgiftsansvaret

Av 114 kap. socialförsäkringsbalken framgår att respektive myndighet av Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan i dagsläget är personuppgiftsansvarig för sin egen behandling av personuppgifter i socialförsäkringsdatabasen. I själva verket är det många gånger samma uppgifter som behandlas av båda myndigheterna, men behandlingen kan skilja sig såtillvida att den ena myndigheten samlar in uppgifterna och den andra myndigheten behandlar uppgiften för att exempelvis fastställa intjänande eller för att besluta om socialförsäkringsförmåner. Praktiska tillämpningsproblem uppstår då i förhållande till skyldigheter som ankommer på den personuppgiftsansvarige, såsom skyldigheten att rapportera personuppgiftsincidenter, och i förhållande till de rättigheter som tillkommer de registrerade. Frågor som blir mer eller mindre svåra att lösa är till exempel vilken myndighet som ska rapportera en incident avseende en uppgift som behandlas av båda myndigheterna, eller om en behandling kan begränsas hos den ena myndigheten men inte den andra. Kanske finns det hos en myndighet skäl att begränsa behandlingen, men inte hos den andra. Frågan är hur en sådan situation hanteras praktiskt och tekniskt.

I förlängningen blir det även en rättssäkerhetsfråga såtillvida att det i ljuset av de skärpta sanktioner som regelverket är förenade med inte får råda någon tvekan om vilken myndighet som bär ansvaret vid bristande regelefterlevnad. Därtill kommer vikten av att det för de registrerade är tydligt vilken myndighet de ska vända sig till för att framställa en begäran om att tillgodosende av rättigheter.

Mer ändamålsenligt vore att inte reglera personuppgiftsansvaret alls, utan låta förordningens bestämmelser gälla, med möjligheter till ett gemensamt

personuppgiftsansvar när sådana förhållanden som gör det tillåtet och lämpligt är för handen. Detta skulle även gynna de registrerade eftersom det då ankommer på Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan tillsammans och under öppna former fastställa sitt respektive ansvar för att fullgöra skyldigheterna enligt förordningen.

Inskränkningar i registrerades rättigheter

Pensionsmyndigheten ställer sig principiellt tveksam till inskränkningar av de rättigheter som gäller enligt förordningen eftersom sådana inskränkningar riskerar att urholka det skydd för integriteten som förordningen är avsedd att ge. Sådana inskränkningar ska inte göras generellt utan först efter noggranna överväganden i varje enskilt fall.

I 114 kap. socialförsäkringsbalken finns det två bestämmelser som på olika sätt begränsar registrerades rättigheter. För det första innebär 3 § en begränsning av rätten att invända mot behandling. För det andra innehåller 30 § en begränsning av registrerades rätt till information. Pensionsmyndigheten anser att båda dessa bestämmelser bör kunna upphävas, eftersom behovet av dessa inskränkningar enligt Pensionsmyndighetens uppfattning inte väger tyngre än de registrerades intresse av att rättigheterna inte inskränks.

Bestämmelser om tillåtna ändamål för behandlingen

Pensionsmyndighetens verksamhet regleras av myndighetens instruktion, socialförsäkringsbalken, lagen och förordningen om den officiella statistiken och annan offentlighetsreglering såsom förvaltningslagen, arkivlagen och bestämmelser om offentlighet och sekretess samt särskilda regeringsbeslut. Den samlade regleringen uppställer tydliga ramar för vad myndigheten har för uppgifter och hur de ska utföras. Den behandling av personuppgifter som myndigheten utför har sin grund i en uppgift av allmänt intresse, myndighetsutövning och i vissa fall en rättslig skyldighet. En tillämpning av det sammantagna regelverket, tillsammans med artikel 5 i förordningen, gör det möjligt att enkelt fastställa tydliga och lagenliga ändamål för behandlingen av personuppgifter.

Den nuvarande regleringen av tillåtna ändamål för personuppgiftsbehandling inom ramen för socialförsäkringens administration innebär att utgångspunkten är att behandlingar av personuppgifter är tillåtna endast om det i lag eller annan författning är uttryckligen tillåtet. De tillåtna ändamålen finns angivna huvudsakligen i 114 kap. 7–9 §§ socialförsäkringsbalken. Dessa ändamålsbestämmelser är mycket allmänt hållna och ger i allt väsentligt enbart uttryck för den uppgift av allmänt intresse som kan utläsas enligt de materiella författningar som gäller för vår verksamhet. Enligt vår uppfattning ger de inte en tillämpare någon närmare vägledning vid fastställandet av om det finns en rättslig grund i form av uppgift av allmänt intresse som en behandling av personuppgifter kan baseras på. Vid beslut om att utföra en viss typ av behandling av personuppgifter efter den 25 maj 2018 kommer vi ändå att behöva fastställa närmare ändamål enligt artikel 5 för att behandlingen ska anses tillåten.

Det är således vår uppfattning att bestämmelserna i 114 kap. 7–9 inte är sådana nationella mer specifika bestämmelser som avses i artikel 6.2 i dataskyddsförordningen. Enligt vår uppfattning får de betraktas som upplysningsbestämmelser om den uppgift av allmänt intresse som slås fast i andra föreskrifter. Pensionsmyndighetens uppfattning är därför att någon särskild,

kompletterande författningsreglering av ändamålen för myndighetens behandling av personuppgifter inte behövs. Det förtjänar dessutom att särskilt framhållas att artikel 5 i förordningen gäller oavsett förekomsten av nationell reglering av tillåtna ändamål. Detta medför att Pensionsmyndigheten har en indirekt lagprövningskyldighet av de nationellt reglerade ändamålen jämfört med vad som framgår av regelverket för myndighetens verksamhet och artikel 5.

Sammanfattande bedömning

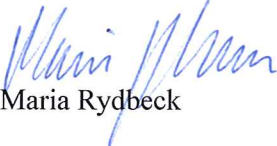
Pensionsmyndigheten anser att behovet av 114 kap. socialförsäkringsbalken bör utredas i ljuset av förordningen, med utgångspunkt i behovet av en enhetlig reglering för behandling av personuppgifter, något som både gynnar den personliga integriteten och myndigheters arbete med digitalisering. Såsom utredningen skriver på sidan 109 finns inte något mer enhetligt än en EU-förordning.

I avvaktan på en sådan utredning är det viktigt att i alla fall socialförsäkringsbalkens bestämmelse om personuppgiftsansvar och bestämmelserna om tillåtna ändamål upphävs. Härigenom blir det möjligt för myndigheterna att fastställa personuppgiftsansvaret på ett för rättssäkerheten och effektiviteten ändamålsenligt sätt med stöd direkt av förordningen. Vidare skulle detta minska risken för att myndigheterna slentrianmässigt behandlar personuppgifter med stöd av 114 kap. 7–9 trots att en tillämpning av artiklarna 5 och 6 i dataskyddsförordningen kanske inte skulle tillåta den aktuella behandlingen.

Om bestämmelsen om personuppgiftsansvar i 114 kap. 6 § andra stycket socialförsäkringsbalken ska vara kvar bör den kompletteras så att det anges att personuppgiftsansvaret för uppgifter i socialförsäkringsdatabasen kan vara gemensamt mellan Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan.

Detta yttrande har beslutats av vikarierande generaldirektör Maria Rydbeck efter föredragning av jurist Eva Maria Broberg. I den slutliga handläggningen har även chefsjurist Mikael Westberg deltagit.

Maria Rydbeck

Eva Maria Broberg